

16 Zondag 3 mei – Stevinstraat 169, 13.30 en 15.00

Sam Swaap, een internationaal beroemd en gelauwerd violist en de concertmeester van het Residentie Orkest kreeg in 1941 zijn ontslag omdat hij Joods was. Recentelijk leidde zijn bijzondere grafzerk tot de 'herontdekking' van deze musicus. De zerk was het begin van de zoektocht naar het leven en de muziek van Swaap en zou leiden tot een podcast van het Residentie Orkest. In het voormalige woonhuis vertelt Jan Leuiken, voorzitter van de Stichting tot Instandhouding van de Joodse Begraafplaats Wassenaar over deze concertmeester.

MAANDAG 4 MEI

17 Maandag 4 mei – Dunne Bierkade 17, Buitenmuseum Den Haag, 11.00

Vanaf 1941 werden veel zaken van Joodse winkeliers onteigend en overgenomen door bewindvoerders. In sommige gevallen werden reclamecampagnes opgebouwd rondom deze onteigende Joodse zaken in nationaal-socialistische bladen. Historicus Stefan Kras schetst aan de hand van deze advertenties de oorlogsgeschiedenis van ondernemingen als juwelierszaak Citroen op de Hoogstraat, Bakkerij Polak op de Wagenstraat, Warenhuis Loeb op het Noordeinde en de Firma E. Rozeboom op de Prinsegracht. **Aanmelden gewenst via: ojhzo26buitenmuseum@yahoo.com**

18 Maandag 4 mei – Wandeling Joodse Begraafplaats, Scheveningseweg 21A, 13.00 en 14.30.

In het niemandsland tussen Den Haag en Scheveningen ligt sinds 1694 de Joodse Begraaf-

plaats voor Asjkenazische en Sefardische Joden. Gidsen van het Gilde Den Haag vertellen over het Joodse leven van voor de oorlog, maar ook van het tragische lot van degenen die niet op de Joodse Begraafplaats hun laatste rustplek vonden. De wandeling wordt aangeboden door het Gilde Den Haag. *Huisregels: uit respect voor de mensen die begraven liggen, wordt mannen en jongens verzocht een hoofddeksel te dragen. Huisdieren zijn niet toegestaan.*

Aanmelding bij Gilde Den Haag verplicht. Maximaal 10 deelnemers per wandeling. Opgave via: <https://www.gildedenhaag.nl/stadswandeling-oude-joodse-begraafplaats-31>

19 Maandag 4 mei – Koninklijke Wachtkamer Station Hollands Spoor, 14.00

In de oorlog zijn er misschien wel tienduizend briefkaarten en briefjes uit treinen gegooid, vooral door Joden die werden gedeporteerd. Het waren vaak laatste levenstekens van mensen die op weg waren naar de vernietigingskampen. In het pas verschenen boek *Van hier de laatste groeten* schrijft Lucas Ligtenberg over die briefjes. In de Koninklijke Wachtkamer op Hollands Spoor vertelt hij over de brieven van Haagse burgers, waaronder o.a. Philip van Praag, Heino Zijtenfeld en Felix van Koppelen. **Opgave verplicht via: ojhzo26wachtkamer@yahoo.com**



LUISTER EN KIJKTIPS

Luister naar *Het Haagse Achterhuis* gemaakt door Marloes Vernooijs en Richard Grootbod over het onderduikhuis in de Reinkenstraat. *Het ontslag van de concertmeester* is een podcast gemaakt over de Haagse concertmeester Sam Swaap. De podcast *Verzetsheldin met schilderkist* vertelt het verhaal van de Haagse kunstenaar Ru Paré die meer dan 50 kinderen liet onderduiken.

De documentaire *De Verdwenen Buurt* is te zien op NPO Start.

LEZINGEN

- **Haagse Vrijheidsweken: De cartotheek van de Joodse Raad, lezing – Bibliotheek Ypenburg, maandag 13 april, 15.30-17.00**
In deze lezing van Raymund Schütz, medewerker van het Haags Gemeentearchief, staat een van de meest beladen archiefbronnen uit de bezettingsgeschiedenis centraal: de cartotheek van de Joodse Raad. De lezing is toegankelijk voor een breed publiek en biedt ruimte voor vragen en gesprek.
- **HIP lezing: De Haagse politie en de naweeën van de Duitse bezetting – Bibliotheek Escamp, dinsdag 28 april, 10.30-11.45**
Raymund Schütz vertelt aan de hand van de vele stukken in het archief het verhaal van de Haagse gemeentepolitie tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Raymund Schütz is historicus en senior onderzoeker bij het Haags Gemeentearchief.
- **Lezing 'Euthanasie in het Derde Rijk' – Bibliotheek Loosduinen, vrijdag 1 mei, 10.30-11.30**
Jeroen van Zijderveld (Stichting WO2 Sporen) vertelt over het geheime programma Aktion T4, waarbij de meest kwetsbaren in de samenleving werden vermoord.
- **Lezing: Hoe Haagse kinderen de Hongerwinter overleefden – Centrale Bibliotheek, podium B, donderdag 16 april, 17.40-18.30**
In tijden van oorlog hebben juist veel kinderen het heel zwaar. Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog in Den Haag was dit het geval. Hun verhaal staat centraal in deze lezing over de hongerwinter in 1944. Spreker is Stefan Kras docent en historicus.

Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet is een project van het Landelijk Holocaust Museum. Het programma is mogelijk dankzij de inzet van talloze vrijwilligers en de steun van donateurs en fondsen. Meer weten over het programma in Den Haag? Neem contact op met Astrid Dekkers: astriddekkers@hotmail.com

Meer informatie over je eigen straat? Kijk op www.joodsmonument.nl
Voor meer informatie over Den Haag zie ook www.joodserfgoeddenhaag.nl



Den Haag doet dit jaar voor de twaalfde keer mee aan het programma: OPEN JOODSE HUIZEN / HUIZEN VAN VERZET een landelijk programma van 'sprekende herdenkingen'.

Van 30 april tot en met 4 mei vertellen familieleden, historici, buurtbewoners en onderzoekers over het Joodse leven voor, tijdens en na de oorlog. Ook is er aandacht voor verzetsverhalen.

Alle bijeenkomsten duren maximaal een uur. Aanmelden is niet nodig, tenzij dit bij het adres staat. Kom op tijd want vooral bij de kleinere locaties in woningen is er maar beperkt plaats. Het gaat om herdenkingen, de toegang is gratis. Zie voor informatie ook de landelijke website: www.openjoodsehuizen.nl

PROGRAMMA

DONDERDAG 30 APRIL

1 Donderdag 30 april – LJG Den Haag, Synagoge, Prinsessegracht 26, 11.00

De Tweede Wereldoorlog betekende het trieste einde van de eens zo bloeiende Portugees-Israëlitische Gemeente Den Haag. Van de meer dan 100 leden waren er slechts 8 overlevenden. Het gebouw heeft de oorlog redelijk ongeschonden doorstaan. Paul Wessels deed onderzoek voor zijn boek *Haagse Synagoge 1726 – 2026 aan de Prinsessegracht* en vertelt over deze bittere periode. **Aanmelden verplicht via:** ojh2026synagoge@gmail.com

2 Donderdag 30 april – LJG Den Haag, Synagoge, Prinsessegracht 26, 12.00

Martha Weijl-Cohen (1891) en Chella Cohen-Roos (1889) waren niet alleen schoonzussen, ze waren ook elkaars beste vriendinnen. Met hun gezinnen woonden ze in het Bezuidenhout. Tijdens de bezetting werden Chella en haar dochter Jette gevangengenomen, maar wisten te ontsnappen en doken onder. Martha en haar dochter Margot werden via Westerbork naar Theresienstadt gedeporteerd. Hun nabestaanden Liesbeth Molenberg en Brigitte Weusten vertellen over het lot van de vier vrouwen. Onlangs verscheen van hun hand een boek over de oorlogsgeschiedenis van de Haagse families Weijl en Cohen.

Aanmelden verplicht via: ojh2026synagoge@gmail.com

3 Donderdag 30 april – Spui 248a, Wijklokaal, 15.00

Izak van Gelder (Leeuwarden, 1872) was een godsdienstleraar en later ook rabbijn

bij de Joodse gemeente in het centrum van Den Haag. Hij trouwde met Lea Coster en hij werd vader van acht kinderen. Van Gelder was een zeer geliefd rabbijn binnen zijn gemeente, een gemeenschap waar velen in grote armoede leefden. In de oorlog weigerde Van Gelder onder te duiken. Sara Katzman-Vorst vertelt over haar overgrootvader en het lot van zijn gezin in de oorlog.

VRIJDAG 1 MEI

4 Vrijdag 1 mei – Frankenslag 139, Couvéehuis, 11.00 en 12.30

Vertelster Judith Lorand ontdekte naast de ingang van wijkcentrum Het Couvéehuis vlak bij haar woning in het Statenkwartier vier struikelen: Bernard en Emma Sanders en hun twee zonen Hans en Eric. Het leek haar belangrijk dat bezoekers van het wijkcentrum en anderen zouden weten over deze familie. Daarom verdiepte ze zich in hun leven en lot. De familie Sanders had in de oorlogsjaren een pension in het pand dat nu bekend is als het Couvéehuis. In de salon van het Couvéehuis brengt zij de geschiedenis van dit Joodse gezin tot leven.

Aanmelden gewenst via: StichtingCouveehuis-Statenkwartier@outlook.com

5 Vrijdag 1 mei – Van Alkemadealaan 1258, Oranjehotel, 12.00

De Haagse Hoefkade was in de oorlogsjaren het toneel van vervolging, collaboratie, verraad en verzet. Joodse families, communisten, Jehova's getuigen, NSB-ers en SS-ers bewoonden de straat. Ronald Klomp van Stichting WO2 Sporen vertelt aan de hand van gegevens uit de archieven over de slachtoffers die deze straat te betreuren had.

6 Vrijdag 1 mei – Van Alkemadealaan 1258, Oranjehotel, 13.30

Juda Turfrijer werd geboren in 1900 in een Joods gezin in het centrum van Den Haag. Juda probeert als koopman en kelner de kost te verdienen. Hij trouwt met Mietje Fresco en ze krijgen drie kinderen. Het huwelijk loopt stuk en Juda hertrouwt. Zijn zoontjes gaan naar de instelling Het Apeldoornsche Bos. In de oorlog wordt Juda gevangengezet in het Oranjehotel. Michel Koppe is een kleinzoon van Juda Turfrijer. Hij vertelt over het leven van Juda en zijn gezin.

7 Vrijdag 1 mei – Van Alkemadealaan 1258, Oranjehotel, 15.00

Joop Lessing werd als Joodse onderduiker gearresteerd en vastgezet in de cellen van het Oranjehotel. Corien Claudemans vertelt over haar oom en haar onderzoek naar de vervolging van Haagse Joden. De Haagse politie speelde een zeer grote rol in deze vervolging. Ook de betekenis van het Oranjehotel komt hierin aan bod. Claudemans is adviseur van de Stichting Joods Erfgoed Den Haag.

Aanmelden gewenst via: ojh2026oranjehotel@gmail.com

8 Vrijdag 1 mei – Spui 68, Centrale Bibliotheek, Spui, programma van 16.00 tot 18.00

Rondom de bibliotheek en stadhuis bloeide ooit een rijk Joods muziekleven met o.a. de Fritz Hirsch Operette en de gevluchte Weense violiste Alma Rosé. Philomeen Lelieveldt, conservator van het Haags Gemeentearchief, Collecties Nederlands Muziek Instituut, vertelt

over bijzondere archiefstukken. Carine Alders onderzocht ruim 80 vervolgde componisten en presenteert haar boek *In een web van stilte*. Pianist Tobias Borsboom brengt verboden muziek weer tot leven.

Aanmelden gewenst via: ojh2026bibliotheek@yahoo.com

ZATERDAG 2 MEI

9 Zaterdag 2 mei – Van Speykstraat 90, 11.00 en 13.00

Op dit adres woonden tijdens de oorlogsjaren Jo Hendrichs en Andor Kaszó, beiden actief in het verzet tegen de Duitse bezetter. In de woning kwamen bekende Haagse verzetsmensen bijeen voor beraad. In luiken onder de vloer werden springstof en wapens verborgen. Het verzet van Jo en Andor zette ook het leven van hun dochter Minka onder druk. Minka (nu 82) vertelt over het levensgevaarlijke verzet van haar ouders en hoe dat doorwerkt in haar leven. Jos Teunissen (Museum Engelandvaarders) vertelt over het verzet in deze buurt.

10 Zaterdag 2 mei – Amsterdamse Veerkade 33, 13.00 en 15.00

Ancel Grün werd in 1905 geboren in Hongarije en vestigde zich in de jaren dertig met zijn vrouw, Rozalia Grün-Stahl en hun vijf kinderen in Den Haag. Ancel had een betrekking bij de Israëlitische Gemeente. In 1942 woonde het gezin op de Amsterdamse Veerkade, waar de familie Schmerler een bonthandel had. Wanneer de dreiging toeneemt, probeert de familie een plaats op een lijst te krijgen die hen veilig zal stellen voor deportatie. Petra Cselényi en Astrid Dekkers vertellen over hun lot.

11 Zaterdag 2 mei – Reinkenstraat 45, Antiquariaat Colette, 13.30

In een pieklein appartement op de Reinkenstraat 19, midden in een drukke winkelstraat, hielp masseuse Mies Walbeehm tijdens de oorlog wel 80 tot 100 mensen onder te duiken. Voor elke onderduiker die door het verzet elders werd ondergebracht kwam er weer een handvol onderduikers terug. Wat bewoog Mies om zoveel mensen te helpen? Verraad lag op de loer. Marloes Vernooijs verdiepte zich in deze geschiedenis en maakte er een podcast over.

12 Zaterdag 2 mei – Pletterijstraat 140, 15.00

Corrie Zondervan en Salomon (John) Mendels leerden elkaar kennen bij een EHBO cursus die gegeven werd door arts en verzetsman Gerrit Kastein. Ze raakten betrokken bij het verzet. Corrie wist met veel lef de sleutel van Pletterijstraat 140 in handen te krijgen. Het werd een schuilplek voor vele onderduikers. De verwarrende entree verschaftte de bewoners de mogelijkheid om snel weg te komen bij onraad. Bewoners Joost en José Mendels vertellen over deze familiegeschiedenis.

13 Zaterdag 2 mei – Van Alkemadealaan 1258, Oranjehotel, 15.00

Joop Lessing werd als Joodse onderduiker gearresteerd en vastgezet in de cellen van het Oranjehotel. Corien Claudemans vertelt over haar oom en haar onderzoek naar de vervolging van Haagse Joden. De Haagse politie speelde een zeer grote rol in deze vervolging. Ook de betekenis van het Oranjehotel komt hierin aan bod. Claudemans is adviseur van de Stichting Joods Erfgoed Den Haag. **Aanmelden gewenst via:** ojh2026oranjehotel@gmail.com

ZONDAG 3 MEI

14 Zondag 3 mei – Openstelling Joodse Begraafplaats tussen 11.00 en 16.00, Scheveningseweg 21A (op hoek met Burgemeester Patijnlaan)

Verborgen achter een muur ligt tussen Den Haag en Scheveningen een bijzondere plek langs de Scheveningseweg. Sinds 1694 is hier de Joodse Begraafplaats voor Asjkenazische en Sefardische Joden. Er liggen meer dan 10.000 mannen, vrouwen en kinderen begraven. Speciaal voor OJH is deze bijzondere plek nu opengesteld. Vrijwilligers zullen vertellen over de begraafplaats en ook over hun eigen familiegeschiedenis.

Huisregels: uit respect voor de mensen die begraven liggen, wordt mannen en jongens verzocht een hoofddeksel te dragen. Huisdieren zijn niet toegestaan.

15 Zondag 3 mei – Piet Heinstraat 119, 11.00 en 14.00

Het Duitse muziekduo Anita Wellmann en Egon van Buttlar, zij joods, hij van adel, woont van 1950 tot 1971 in de Haagse Piet Heinstraat 119 op kamers. Ze hebben in 1938 hun woning in Hamburg op moeten zeggen om in exil te gaan en treden op in bars in Wenen, Riga, Milaan en Zürich. In 1940 wijken ze uit naar het neutrale Nederland, maar als ook daar het Duitse leger het land binnenvalt zitten ze vast. De huidige bewoners van het huis, Carla van Beers en Dirk Alberti vertellen over de reis die de Buttlers hebben gemaakt om te overleven.